

משש בלבד היה עשוי, שפיר איכא למימר דתחת ראשיהם הניחוהו. דהא לית ביה כלאים.

אלא למאן דאמר "אבנטו של כהן הדיוט זהו אבנטו של כהן גדול" – מאי איכא למימר? (1) והא אית ביה כלאים, ואסור בשכיבה. אלא בהכרח ד"נגד ראשיהן" קתני.

וכי תימא לדחות, דכלאים אסורים בלבישה, כדכתיב "לא תלבש שעטנז", וכן בעליה [בהעלאה על גופן] הוא דאסור כלאים, כדכתיב "ובגד כלאים שעטנז לא יעלה

ולא הותר איסור זה אלא לעבודה⁽¹³⁾. ובהכרח דנגד ראשיהן הניחום ולא תחתיהם.

כז-ב אמנם, לא מצינו כלאיים בכל בגדי כהן הדיוט, אלא באבנט. דאבנטו של כהן גדול ודאי היה בו כלאים, לפי שהיה עשוי מתכלת וארגמן ותולעת שני [שהם מיני צמר] ושש [פשתן]. ואם היה אבנטו של כהן הדיוט כאותו אבנט של כהן גדול, אף בו היו כלאים. ופליגי בה תנאי.

וקאמר: הניחא למאן דאמר "אבנטו של כהן הדיוט לא זהו אבנטו של כהן גדול", אלא

ותוספות בחולין ק"י: ובמנחות מ"א, כתבו גם כן כדעת הראב"ד. ופירשו דברי הגמרא בערכין, ד"שלא בעידן עבודה", היינו בגדים שאין ראויין לעבודה.

והבית הלוי חלק א' סימן א', הוכיח דאף לדעת הראב"ד, לא הותרו בגדי כהונה, אלא ביום ולא בלילה. ולפי זה אתי שפיר היטב דברי הגמרא הנ"ל. ד"שלא בעידן עבודה", היינו לילה.

13. ומהא דדוקא השתא קפריך מכלאים, ולא במאי דקאמר לעיל "הא הלוכי מהלכי", הוכיחו תוספות בחולין ק"י: כשיטתם [והיא שיטת הראב"ד שהובאה בהערה 12], דהותרו כלאים בבגדי כהונה, אף שלא בשעת עבודה. ולכך דוקא מהא דהניחו תחת ראשיהן קאמר "תיפוק ליה משום כלאים". שלא התירה תורה אלא לבישה, ולא הצעה.

1. ורש"י ביומא גרס איפכא. הניחא למאן דאמר "אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט". וקאי על אבנט כהן גדול דבגדי לבן של יום הכיפורים. שהיה של בוץ, ולא היה בו כלאים.

לובשם ביום עבודתו, ואפילו שלא בשעת עבודה. חוץ מן האבנט. שמפני שהוא שעטנז, אסור לכהן הדיוט ללבושו, אלא בשעת עבודה. (דפסק כמאן דאמר "אבנטו של כהן גדול זהו אבנטו של כהן הדיוט").

ובראב"ד שם: לא מחזור מן הגמרא הכי. אל כל היום מותר במקדש.

והשאגת אריה, סימן כ"ט, ביאר סברת מחלוקתם, דהרמב"ם סבירא ליה דכלאים בבגדי כהונה גדר דיחוי הוא, מדין "עשה דוחה לא תעשה". ולכך, רק בעידנא דמיקיים העשה מיעקר הלאו. אבל הראב"ד סבירא ליה, דאינו מדין דיחוי, אלא היתר גמור הוא. ויעויין בבית הלוי חלק א' שנחלק עליו.

ומריש ערכין משמע כדברי הרמב"ם. דאיתא שם: "נהי דבעידן עבודה אשתרי, שלא בעידן עבודה לא אשתרי".

ולדעת הראב"ד, צריך לדחוק שם ולפרש, דשלא במקום עבודה [והיינו במדינה] לא אשתרי. כסף משנה שם.

והוסיף, "ומפני שראה הראב"ד חולשת הדברים, לא כתב דבריו כגוזר אומר להשיג".

אלא דגם בסוף הלכות כלאים נחלקו בזה. ושם כתב הראב"ד "טעה בזה".

אסור לישן עליהן! ואף בזה גזרו חכמים, אטו שכיבה על כלאים גופם.

אלא שמע מינה דלא תחת ראשיהן הניחום, אלא כנגד ראשיהן.

ומסקינן: שמע מינה!

ואיבעית אימא: לעולם, לא שמעית מינה. אלא תחת ראשיהן הניחום. ואיירי מתניתין באותן בגדי כהונה שאין בהם כלאים! בכתונת מגבעת ומכנסיים, שהיו משש בלבד.

רב אשי אמר: אפילו באבנט איכא למימר, דתחת הראש הניחוהו. שהרי כל טעם האיסור בשכיבה על כלאים, הוא משום דחיישינן שמא תעלה נימא מהם על בשרו, כדאמרן. ואף העלאה עצמה אינה אסורה, אלא אם כן יש בה הנאה. דהא כתיב "לא תלבש" וכתוב "לא יעלה". ומקשינן להו אהדדי, דבעינן העלאה דומיא דלבישה. מה לבישה יש בה הנאה, אף העלאה דאית בה הנאה. אלא דבעלמא חיישינן שמא תכרך נימא על בשרו ויתחמם על ידה, ונמצא נהנה מהעלאת הכלאים. אבל בגדי כהונה קשיין הן, ואינו מתחמם על ידן⁽³⁾. הלכך לא גזרו בהם על השכיבה, דהא ליכא למיחש למידי.

וכדאמר רב הונא בריה דרב יהושע: הא נמטא גמרא [לבד מכוון וקשה] דבא

עליך". אבל מומך תותיה [לקפלים תחתיו] ולשכב עליהם, שפיר דמי, ומותר.

הא ליכא למימר הכי.

דהתניא: כתיב "ובגד כלאים שעטנו לא יעלה עליך". דוקא בדרך העלאה אסור. אבל אתה מציעו לבגד כלאים תחתך ושוכב עליו! דאין כלאים אסורים בשכיבה מן התורה. אבל אמרו חכמים: אסור לעשות כן גזירה שמא תיכרך נימא אחת מן בגד הכלאים על בשרו. וכיון שעולה הנימא על גופו, הוי דרך העלאה, ועובר על הלאו מדאורייתא⁽²⁾.

וכיון דעל כל פנים אסור מדרבנן, שוב מוכרח דהניחום הכהנים נגד ראשיהם, ולא תחתיהם ממש.

וכי תימא לדחות, דהיה מפסיק מידי ביני וביני [בין ראשם של כהנים לאבנט], דבכהאי גוונא ליכא למיחש שתיכרך נימא מהאבנט על בשרם.

הא ליכא למימר הכי.

דהאמר רבי ששת, אמר רבי יהושע בן לוי, אמר רבי יוסי בן שאול, משום קהלא קדישא שבירושלים: אפילו עשר מצעות זו על גב זו, וכלאים תחתיהן, וכל עשר המצעות מפסיקות בין השוכב לכלאים שמלמטה —

2. ובגד שארוג בו כלאים מצד אחד אסור להנות בכלו, ואף בצד שאינו כלאים. מפרש. והוצרך לפרש כן, לפי הפירוש הא' ברש"י, ביצה י"ד, שפירש דמתחמם בנימא עצמה. דחיישינן לנימא גסה שיש בה כדי לחמם. אבל לפירוש הב' ברש"י שם, שנאסר במה שנהנה

בחימום מעיקר הבגד שנמצא תחתיו, משום דבנימא אחת איכא העלאה — אין צריך לכך. חק נתן.

3. מפרש. וכן כתב רש"י ביומא ס'. ולשיטתם, אף בלבישה והעלאה מותרים. ותוספות שם

דין מתנה עליהם, ועל מנת כן הקדישום מתחילה.

שמע מינה, דבמקדש מותרים בלבישה, ואין בהם מעילה, אף שלא בשעת עבודה.

ומקשינן: וכי במדינה לא הותר ללובשן?

והתניא: בעשרים וחמשה בטבת, יום הר גריזים הוא. ונקבע ליום טוב, לענין דלא למספד בו, משום הנס שנעשה בו.

ממקום ששמו נרש — שריא בשכיבה, וליכא למיגזר ביה משום העלאה. דהא אינו מתחמם ונהנה בהעלאתו.

תא שמע: בגדי כהונה — הכהן היוצא בהן למדינה (4) **אסור בלבישתן,** לפי שנוהג בהם מנהג חול (5).

ובמקדש (6) — **בין בשעת עבודה ובין שלא בשעת עבודה — מותר ללובשן** (7). **מפני שבגדי כהונה ניתנו ליהנות בהן!** שלב בית

מכלי המקדש הלכה י"ב. ולטעם רש"י יובן מה דהותרו בלבישה בכל הר הבית (ועיווין בהערה קודמת). אבל לדברי הראב"ד, דאסור במדינה משום כלאים, מסתבר דדוקא בעזרה הותרו. דהתם הוי מקום עבודה. אבל לא בהר הבית. כתבי הגרי"ז.

6. ובתוספות ישנים ביומא שם, הוכיחו מסוגיין, דבכל המקדש מותר ללובשן, ואף בהר הבית, ולא בעזרה בלבד. וכן מוכח מדברי הירושלמי, בפרק ט' דכלאים הלכה א'. בית הלוי חלק א' סימן א'.

7. ומכאן הוכיח הראב"ד כשיטתו (הובאה לעיל כ"ז. בהערה 12), דאף שלא בזמן עבודה, הותרו בגדי כהונה משום כלאים.

אבל הרמב"ם מפרש להך ברייתא, באיסור מעילה. וכדמשמע מדקתני, "ניתנו ליהנות בהן". ומוקי לה בשאר בגדים שאין בהן כלאים. כסף משנה שם.

עוד כתב הבית הלוי שם ביישוב השגת הראב"ד, דלא אמר הרמב"ם לדבריו אלא בכהן הדיוט. אבל כהן גדול דכתיב ביה בציון "והיה על מצחו תמיד" משום שהוא מרצה — אין הציץ מרצה אלא כשכל שמונת הבגדים עליו. הלכך, אף שלא בשעת עבודה הותר בכלאים.

הוכיחו דלא כרש"י, מדאיתא בריש ערכין דבעידן עבודה הותרו כהנים בכלאים. דמשמע, דאף בבגדי כהונה הוה איסור כלאים, לולא שהתורה התירתם.

(ובעל המאור בביצה י"ד: יישב קושייתם, דדוקא באבנט אמרינן הכא שהוא קשה. אבל ההיא דערכין מיירי מחושן ואפוד שרכין הם, ולכך שייך בהו איסור כלאיים).

לכך פירש רבינו תם, דדוקא הצעה שאינה אלא מדרבנן, התיירו בקשין. משום דלא שכיח שתיכרך נימא מהן על בשרו. אבל לבישה והעלאה אסורין, אף בבגדים קשים. וכן הוא ברא"ש כאן.

ובשיטה מקובצת בביצה יד ב, הביא בשם מורו, דמן התורה מותרין קשין אפילו בלבישה. ומדרבנן נאסרו בלבישה משום דאיכא בהם קצת הנאה שהרי מתקשט בהן.

4. והרמב"ם שם כתב "לובש אותן ביום עבודתו אפילו שלא בשעת עבודה". וכנראה דהשוה כהן שלא ביום עבודתו ללבישה במדינה. וסבירא ליה, דכיון דטעם ההיתר הוא משום שלא ניתנה תורה למלאכי השרת, אין טעם זה שייך אלא ביום עבודתו של הכהן. מהר"י קורקוס.

5. רש"י, יומא ס"ט. ומשמע דמעילה לית בהו, אף במדינה. וכן כתב המהר"י קורקוס בפרק ח'

אמר להם: הרי הם מסורין בידיכם לעשות עמהם מה שתרצו!

מיד נקבום בעקביהם ותלאום בזנבי סופיהם. והיו מגררין אותן על הקוצים ועל הברקנים, עד שהגיעו להר גריזים, ששם היה בית מקדשם של כותים.

כיון שהגיעו להר גריזים, הרשוהו זורעהו כרשינין. וכדרך שבקשו הכותים לעשות לבית אלוקינו, כן עשו למקום עבודה זרה שלהם.

ואותו היום עשוהו יום טוב, משום אותו הנס].

קתני מיהת, דלבש שמעון הצדיק בגדי כהונה, ויצא עמם למדינה. ובברייתא קתני דאסור ללובשם במדינה.

ומשינין: איבעית אימא, לא בגדי כהונה ממש היו. אלא לבש בגדים הראויין לבגדי כהונה, ועשוין כמותן.

ואיבעית אימא: בגדי כהונה היו. אלא שכשבא לעשות דבר לשמו הקדוש ברוך הוא, מותר להפר בו תורה. כדכתיב "עת לעשות לה' — הפרו תורתך"!

שנינו במתניתין: אירע קרי לאחד מהן, יוצא והולך לו במסיבה.

מסייע ליה הך מתניתין, לרבי יוחנן.

דאמר רבי יוחנן: מחילות ההולכות תחת המקדש [ואינן פתוחות לעזרה אלא להר הבית, פסחים פ"ו]. לא נתקדשו! לא בקדושת עזרה ולא בקדושת הר הבית.

ומזה שתיקנו לבעל קרי אותה מחילה, שיצא

[כדאיתא ביומא בפרק בא לו כהן גדול.

שהוא יום שבקשו כותים להחריב את בית אלקיננו, מאלכסנדרוס מוקדון. ונתן להם רשות. באו והודיעו את שמעון הצדיק. מה עשה? לבש בגדי כהונה ונתעטף בבגדי כהונה. ומיקרי ישראל גללו עמו. ואבוקות של אור היו בידיהן. וכל הלילה הללו [שמעון הצדיק ויקרי ירושלים] הולכין מצד זה, והללו [אלכסנדר מוקדון ופמלייתו] הולכים מצד זה. עד שעלה עמוד השחר. כיון שעלה עמוד השחר ראה אותם אלכסנדר מרחוק.

אמר להם אלכסנדר לאנשיו: מי הללו?

אמרו לו: אלו היהודים שמרדו בך!

כיון שהגיעו לאנטיפטרס, זרחה המה. ופגעו שם זה בזה. כיון שראהו לשמעון הצדיק, ירד אלכסנדר ממרכבתו, והשתחוה לפניו.

אמרו לו אנשיו: מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי זה?

אמר להם: דמות דיוקנו של זה, הולכת ומנצחת לפני את אויבי בבית מלחמתי! ולכן, ראוי לי להשתחוות לו.

אמר להם אלכסנדר לשמעון הצדיק ומלויו: למה באתם להיראות לפני?

אמרו לו: וכי אפשר שבית שמתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תחרב, יתעוך עובדי כוכבים להחריבו?

אמר להם: מי הם הללו הרוצים להחריבו?

אמרו לו: כותיים הללו שעומדים לפניך הם אלו הרוצים להחריבו!

וכי לאו הכי תנן: מצאו נעול בידוע שיש אדם?! למימרא [להודיע], דלא מיבעי ליה למיזל להתם כל זמן שנמצא בפנים אדם אחר. והיה לך לנחור כנגדי ולא לומר לי להכנס.

ורב ספרא דאמר "ליעול מר", סבר: דלמא רבי אבא מפוכח הוא, אם לא יפנה מיד.

כדתניא: רבי שמעון בן גמליאל אומר: כשאדם צריך להתפנות ומשהה את נקביו ומחזירם בבטנו, אותו עמוד החוזר מביא את האדם לידי הדרוקן [חולי הגורם שכרסו צבה]! ופילון של מי רגלים החוזר לגוף מחמת שמההה את עצמו מלהטילו, מביא את האדם לידי ירקון!

אמר ליה רב לחייא בריה, וכן אמר ליה רב הונא לרבה בריה: כשחשיך [בתחלת הלילה], תקיץ נפשך והרגל עצמך לעשות צרכיך. וכן כשקדים [בתחלת היום], תקיץ נפשך לעשות צרכיך. כי היכי דלא תרחק ללכת לבית כסא שבשדות. שפעמים על ידי שתרחק, תשהה נקיבך, ותבוא לידי סכנה. אבל בשני פרקים אלו שאין בני אדם מצויין, תוכל ליפנות סמוך לבית.

ועוד אמר לו: תוב וגלי! קודם שב, ואחר כך תגלה עצמך ותעשה צרכך. ואל תגלה

דרכה לבית הטבילה, ולא יצא דרך הר הבית, שמעינן, דמחילות לא נתקדשו בקדושת הר הבית.

ועוד אמר רבי יוחנן: בעל קרי משתלח חוץ לשני מחנות! שאסור לו לשהות, לא בעזרה שהיא מחנה שכניה, ולא בהר הבית כולו שהוא מחנה לזיה⁽⁸⁾.

שנינו במתניתין: והנרות דולקין מכאן ומכאן, ובית הכסא של כבוד. וזה היה כבודו — מצאו נעול, בידוע שיש שם אדם.

רב ספרא הוה יתיב בבית הכסא. ולא היה לבית הכסא שלהם פתח. אלא היה מנהגם, שאם רצה אדם ליכנס לשם היה נוחר [משמיע קול שיעול] ואם היה אדם אחר בפנים, היה נוחר לו בחזרה. וכך היה יודע אם יש אדם בפנים או לא. ודרך צניעות היא. אתא רבי אבא ונחר ליה.

אמר ליה רב ספרא: ליעול מר!

אמר ליה רבי אבא: עד כאן לא סליקת [עדיין לא עלית] לשעיר⁽⁹⁾, וכבר גמרת מילי דבני שעיר, ונוהג אתה בחוסר צניעות כמותם⁽¹⁰⁾? [דאילו הפרטיים שישבו בינותם, צנועים הם בבית הכסא].

9. כלומר, לארץ ישראל שיושבים אצלה בני שעיר. לפי שארץ אדום סמוכה לארץ ישראל. באר שבע.

10. והמהרש"א פירש, דהא דקאמר "שעיר" ולא אדום, אפשר שהוא על שם שד בית הכסא שדומה לשעיר.

והיינו דאמר "גמרת מילי דשעיר", שאתה

8. אבל להך דינא דרבי יוחנן, ליכא ראייה מהכא. רא"ש.

(וצריך עיון, דלכאורה גם דין זה מוכח מהכא. שהרי היו ישנים בחצי בית המוקד שהיה קדוש בקדושת הר הבית בלבד. ואי מותר לו לשהות שם, למה תקנו לו מחילה זו. והא היה יכול לצאת לבית הטבילה דרך הר הבית).

היה. ולא רצה לשתות, ומת בצמא.

באותה שעה אמרו: לא ישתה אדם מים ויתן לתלמידו, אלא אם כן שפך מהן!

אמר רב **אשי**: הלכך, האי תלמידא דשפיך מהכוס קמי רביה, עושה כהוגן, ולית בה משום אפקירותא [חוצפה]. שהרי אינו יכול לשתות בלא כן, ואתי לידי סכנה.

ועוד אמרו רב ורב הונא לבניהם: **כל מילי שאתה אוכל, ובא רוק בפוך, לא תיפלוט אותו באפי רבך!**

[וכדאמרינן עירונין צט א: הרק בפני רבו חייב מיתה!]

בר [חוקן] **מקרא** [דלעת] ודייסא, שמותר לירוק לאחר אכילתם. משום **דכפתילה של אבר**, עופרת מותכת רותחת השורפת את הגוף, דמי.

תנן התם: איש [שר] **הר הבית היה מחזור על כל משמר ומשמר של שומרי המקדש, ואבוקות דולקות לפניו. וכל איש משמר שאינו עומד על רגליו, ואומר לו: "איש הר הבית — שלום עליך!"** (1)

ניכר בו שהוא ישן [כי מסתמא היה איש הר כז-א] הבית, שר גדול. ואם היה השומר ער היה קם מלפניו. ביאורי הגר"א. [וחובטו במקלו.

עצמך כשאתה מעומד. וכשגמרת, קודם כפי עצמך ואחר כך קום! ואל תעמוד כשאתה עדיין מגולה. ומשום צניעות הוא, שלא יראוהו מגולה.

ועוד אמר לו: כשאתה שותה מן הכוס, קודם שטוף אותה, ואחר כך שתי! וכשגמרת לשתות, שטוף אותה שוב, ואחר כך אחית [הניחנה] לכוס במקומה! ואף דצריך לשטוף את הכוס לאחר השתיה, מכל מקום אל תסמוך על כך בבואך לשתות ממנה שכבר שטפה זה ששתה ממנה קודם, כי דלמא איקרי ולא שטפה. ונמצא אתה בולע את רוקו.

והני מילי ביין. שאין לשפוך ממנו, משום בזיון אוכלין. אבל כשאתה שותה מים, ואחר כך רוצה אתה לתת את הכוס לאחרים שישתו ממנה, אינך צריך לשוטפה. אלא שפוך מהן מעט להעביר את הרוק שעל שפת הכוס, ואחר כך תן לתלמידך שישתה מהם. כי במים ליכא משום ביזוי אוכלין בשפיכתן, והכי עדיף טפי משטיפה.

[ולאו דוקא תלמידו, אלא רבותא נקט. דסלקא דעתך, כיון דתלמידו הוא לא אנינא דעתיה להמאס עליו, קא משמע לן].

כדתניא: לא ישתה אדם מים ויתן את השיירים לתלמידו, אלא אם כן שפך מהן! ומעשה באדם אחד ששתה מים ולא שפך מהן, ונתן לתלמידו. ואותו תלמיד איסטנים

מסתכן משד בית הכסא הדומה לשעיר, שמזיק למי שאינו צנוע לדבר בבית הכסא.

שלום לחבירו קודם שיתפלל כאילו עשאו במה" — הני מילי במשכים ועומד לפתחו שח חבירו. אבל אם פגע בו ברשות הרבים, מותר. ועוד, דהכא איירי קודם שהגיע זמן תפלה

1. ואף דעדיין לא התפלל, וקיימא לן ד"כל הנותן